

Nr 818

Av herr Rydén, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 119, angående riktlinjer för utbyggande av universitet och högskolor m. m.

I universitetsutredningen klarlägges att de s. k. spärrade utbildningslinjerna fått sin kapacitet utbyggd i alltför långsam takt. Studenterna har i stället hänvisats att söka sin utbildning vid de fria fakulteterna, och därvid har det i främsta rummet varit de humanistiska fakulteterna, som fått ta emot för varje år allt större skaror av nya studenter.

Följden har blivit, att vi står inför risken av ett alltför stort utbud av humanistiskt utbildad arbetskraft, medan i stället en kännbar bristsituation föreligger i avseende på i första hand läkare, tandläkare, civilingenjörer och ekonomer.

Universitetsutredningen understryker med kraft behovet av en *omstrukturering* av studenttillströmningens fördelning mellan skilda akademiska utbildningslinjer. I detta syfte rekommenderar utredningen *dels* en förhållandevis stark utbyggnad av vissa spärrade utbildningsanstalter och *dels* olika åtgärder med syfte att ge latinlinjens och den allmänna gymnasie-linjens studenter bättre och rikare *alternativ* till den rent humanistiska ämneslärarutbildningen. En av de väsentligaste åtgärderna i detta syfte, som utredningen föreslår, är en kraftig utökning av civilekonomutbildningen.

Departementschefen har accepterat utredningens förslag beträffande utökningen av civilekonomutbildningen men endast delvis engagerat sig för de allmänna tankegångar universitetsutredningen anfört.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande ökningen av ekonomutbildningen gäller i huvudsak dels en förstärkning av handelshögskolan i Göteborg, dels införande av ekonomutbildning i Lund.

Då det som nu är fråga om att införa civilekonomutbildning vid ytterligare ett lärosäte är det enligt min mening av den största betydelse att se till, att utbildningen vid det nya lärosätet redan från början blir accepterad såsom likvärdig med den utbildning som de nuvarande handelshögskolorna ger. Det gäller här både att från början tillskapa tillräckliga undervisningsresurser och att skapa studiekurser och en studieorganisation, som gör att civilekonomer från Lund i fråga om allmän utbildningsstandard uppfattas som likvärdiga med civilekonomer från handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg.

Av propositionen framgår att avsikten är att 200 studenter skall intagas per år vid Lunds universitet för utbildning till civilekonomer. Men det fram-

går icke under vilken tidrymd denna målsättning skall förverkligas. Enligt min mening synes det vara väl optimistiskt med hänsyn till tillgången på lärarkrafter och kravet på en med Stockholm och Göteborg likvärdig utbildning att t. ex. under en femårsperiod nå upp till 200 intagningar för ekonomisk utbildning vid Lunds universitet. Jag befarar att departementschefens förslag beträffande intagningsmöjligheterna i Lund i alltför hög grad blott blir siffror på papperet.

För att kunna förverkliga det program om en ökning till sammanlagt 700 intagningar årligen, som departementschefen skisserat för civilekonomutbildningen – en utbyggnad som jag anser vara i högsta grad önskvärd och som enligt min mening är ett minimum – anser jag det därför synnerligen angeläget att intagningen till handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg ökas utöver vad departementschefen förutsätter. I propositionen föreslås nämligen en ökning av intagningen vid handelshögskolan i Stockholm från 230 till 275.

I propositionen nr 119 föreslår Kungl. Maj:t, att handelshögskolan i Göteborg »snarast möjligt» ges resurser att öka intagningen från 120 till 180 studerande per år. Skulle härmed avses det förstärkningsanslag som universitetsutredningen föreslagit såsom en provisorisk förstärkning för högskolan, finner jag det angeläget att understryka universitetsutredningens allmänna uttalande, att högskolans resurser för forskning och undervisning redan vid nuvarande undervisningsbelastning är otillräckliga och att högskolan därför snarast möjligt behöver en ej obetydlig förstärkning av den permanenta organisationen. Skulle åter Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag innebära, att en sådan förstärkning av högskolans resurser avses skola komma till stånd, vill jag å andra sidan understryka, att den i och för sig önskvärda och nödvändiga förstärkningen av den fasta forsknings- och undervisningsorganisationen enligt min mening bör ses i sammanhang med Göteborgs universitets behov i fråga om t. ex. fasta lärarbefattningar och institutionslokaler för de samhällsvetenskapliga ämnena. Liksom universitetsutredningen vill jag hävda den uppfattningen att högskoleinstitutionernas resurser bör stå till förfogande även för den samhällsvetenskapliga och humanistiska forskningen och utbildningen vid Göteborgs universitet.

En ytterligare ökning av intagningen vid handelshögskolan i Göteborg bör dessutom vara möjlig och lämplig. Förslagsvis vill jag nämna 250 intagningar årligen efter 1965.

Likaså anser jag det vara naturligt att statsmakterna uppmärksammar universitetsutredningens förslag att förhandlingar snarast möjligt inledas med Stockholms stad och Handelshögskoleföreningen i Stockholm i syfte att få till stånd en ökad utbildning vid handelshögskolan i huvudstaden, varvid som riktpunkt bör anges icke blott 275 utan en intagning av 350 årligen genom en successiv ökning fram till mitten av 1960-talet. Med hänsyn till

att handelshögskolan i Stockholm av olika anledningar, kanske inte minst beroende på dess privata karaktär och dess 50-åriga traditioner, lyckats skaffa de största personella resurserna på den ekonomiska forskningens område bör det vara ganska naturligt att utnyttja denna institution mer intensivt för den ökade utbildningen av civilekonomer. Och detta bör kunna åstadkommas även om man tar i beaktande den utbildning av lärarkrafter (licentiander) främst på företagsekonomiens olika områden som handelshögskolan i Stockholm numera starkt intresserar sig för och som väl i viss mån åberopas såsom hindrande för en ännu större intagning av studenter där.

Det kan emellertid, enligt min mening, dessutom starkt ifrågasättas om statsmakterna icke borde närmare undersöka de möjligheter Stockholms högskola har att också utbilda ekonomer. Detta har icke på något sätt berörts av departementschefen i universitetspropositionen. Det må härvidlag särskilt betonas vad rektorsnämnden vid Stockholms högskola säger i sitt yttrande över universitetsutredningen:

Det vill synas som om den erforderliga utvidgningen av civilekonomutbildningen skulle kunna snabbast och mest rationellt organiseras vid universiteten i Stockholm och Göteborg under samverkan i lämplig form med respektive handelshögskolor. Vad särskilt angår Stockholms universitet – där under alla omständigheter en förstärkning av företagsekonomiens resurser snart måste ske – kan påpekas, att nationalekonomien där i synnerhet efter de ytterligare förstärkningar, som föreslås i proposition till 1960 års riksdag, kommer att ha större personella resurser representerande differentierade ämnesinriktningar än något av de andra universiteten. Den ekonomiska forskningen i Stockholm har också stora kraftkällor i sitt nära samarbete med sådana institutioner som konjunkturinstitutet och industriens utredningsinstitut. En form borde kunna finnas för en samverkan mellan universitetet och handelshögskolan, varigenom stora och rikt differentierade resurser skulle kunna ställas till buds för civilekonomutbildningen. Utan att här kunna gå närmare in på frågan om en dylik samorganisation vill rektorsnämnden framkasta tanken, huruvida icke en viss linjedelning inom civilekonomutbildningen borde ske. Rektorsnämnden menar, att den primära uppgiften för en sådan kommitté, som utredningen föreslår, bör vara att förutsättningslöst utreda möjligheterna att på nu antytt sätt åstadkomma den önskvärda utvidgningen av civilekonomutbildningen.

Universitetsutredningen föreslog, enligt min uppfattning på mycket goda grunder, att vissa sakfrågor i samband med den företagsekonomiska forskningen skulle utredas av en särskild expertkommitté, i vilken skulle ingå bl. a. företrädare för näringslivet och företrädare för den erfarenhet, som handelshögskolornas lärarråd besitter. Propositionen hänvisar däremot då det gäller lundautbildningens utformning och organisation till det utredningsarbete som utförts av en för Lunds universitet och Skånes handelskammare gemensam kommitté. Utan att vilja förringa värdet av detta utred-

ningsarbete vill jag framhålla, att kommitténs förslag innebär vissa avvikelser från den nuvarande civilekonomutbildningen – avvikelser, som näppeligen kan anses innebära förstärkningar av utbildningen – och att kommitténs förslag till kursinnehåll och studiegång för civilekonomexamen i sina detaljer ej redovisats i universitetsutredningens betänkande och därför ej varit föremål för remissinstansernas granskning. Jag vill även understryka värdet av den förhandsgaranti för likvärdighet med handelshögskolornas utbildning som det skulle innebära, om examensstadga och studieplaner t. ex. utarbetats under medverkan av aktiva lärare vid de två handelshögskolorna.

Slutligen har jag velat fästa uppmärksamheten på intagningen och examinationsfrekvensen vid de olika fackhögskolorna. Det framgår därvid att examinationsfrekvensen är särskilt låg vid handelshögskolorna, där bortfallet rör sig om ca 40 %. Eftersom det vid utbildningen av t. ex. läkare, tandläkare och agronomer är en synnerligen ringa avgång mellan intagning och examination – det rör sig om 2 till 5 % – borde den större avgången vid handelshögskolorna bli föremål för närmare beaktande. Som jämförelse kan även tagas avgången vid civilingenjörsutbildningen, vilken inte är fullt hälften så stor som vid handelshögskolorna.

Givetvis är det ur samhällsekonomisk synpunkt betydelsefullt att detta förhållande blir närmare uppmärksammat.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen i riksstaten för budgetåret 1960/61 måtte upptaga det av universitetsutredningen föreslagna anslaget om 317 000 kr. för en *provisorisk* förstärkning av undervisningsresurserna vid handelshögskolan i Göteborg, samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en skyndsamt utredning i syfte att få till stånd en förstärkning av den företagsekonomiska forskningens och utbildningens *fasta* resurser; samt

att riksdagen beträffande utökningen av civilekonomutbildningen i första hand vid sidan av den föreslagna nyutbildningen av civilekonomer vid Lunds universitet uttalar sig för behovet av en ytterligare utökning av civilekonomutbildningen vid handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg, varigenom den årliga intagningen successivt under femårsperioden 1961–1966 skulle ökas till resp. 350 i Stockholm och 250 i Göteborg, och att ekonomutbildning även måtte införas vid Stockholms högskola.

Stockholm den 3 maj 1960

Ebbe Rydén